

Nr 79.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ersättning till Johannes Karlsson m. fl. i anledning av yrkessjukdom eller olycksfall i arbete; given Drottningholms slott den 10 februari 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, varom föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 10 februari 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, uppkomna frågor angående ersättning i vissa fall i anledning av yrkessjukdom eller olycksfall i arbete samt anför.

Gällande lagbestämmelser.

Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar utfärdades den 14 juni 1929 och trädde i kraft den 1 januari 1930. Enligt 1 § skall den, som jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete är försäkrad för skada till följd av sådant olycksfall, anses vara försäkrad jämväl för yrkessjukdom, som uteslutande eller till övervägande del framkallats genom inverkan av vissa i paragrafen uppräknade ämnen. Genom lagändring den 12 september 1930 upptogs bland de uppräknade ämnena även stendamm, varigenom lagen erhöll tillämplighet å den genom stendamm framkallade yrkessjukdomen silikos (stendammslunga). Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 1931, men jämlikt övergångsbestämmelserna skulle den icke äga tillämpning i fråga om sådan av stendamm framkallad yrkessjukdom, som yppats före nämnda dag, och ej heller beträffande dylik yrkessjukdom, som yppats senare, därest arbetaren icke efter lagens ikraftträdande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna äro utsatta för inverkan av den art, som framkallar sjukdomen.

Såsom förutsättning för ersättningsrätt för silikos gäller vidare enligt 3 § i lagen (enligt paragrafens lydelse efter lagändring den 26 juni 1936), att arbetaren inom tio år före dagen för sjukdomens yppande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där fara föreligger för sjukdomen.

I fråga om de bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen, som ha betydelse i det under punkten 6 i det följande återgivna ärendet, torde få hänvisas till redogörelsen för ärendet.

Framställningar om ersättning m. m.

1. Ersättning till Johannes Karlsson.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Johannes Karlsson, Storå, som är född 1892, har senast sedan 1946 varit anställd hos Stripa gruvaktiebolag, Guldsmedshyttan. Den 4 augusti 1948 inkom till Arbetsgivarvnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag läkarintyg, utvisande att Karlsson led av silikos stadium II, att han i samband med röntgenundersökning år 1946 fått vetskap om att han ådragit sig yrkessjukdomen ifråga samt att hans arbetsförmåga var att anse såsom i mindre grad nedsatt fr. o. m. år 1948. Försäkringsbolaget inhämtade, att Karlsson under åren 1914—1934 varit sysselsatt med gruvarbete, delvis torrborrning, i olika mellansvenska gruvor, varefter han 1936—1939 sysslade med gruvbyggnadsarbete och efter 1946 års ingång med arbete i sovringsverk. I övrigt hade han varit skogsarbetare, sågverksarbetare och byggnadsgrovarbetare. Karlssons lungor undersöktes medelst skärmbild år 1941, men han erhöll icke något meddelande om resultatet av denna undersökning. Hans lungor ha sedermera röntgenfotograferats första gången i början av år 1946.

Genom beslut den 8 september 1948 förklarade försäkringsbolaget, att ersättning icke kunde tillerkännas Karlsson. Över detta beslut ha besvär icke anförts.

Föreliggande framställning och utlåtanden över densamma.

Riksförsäkringsanstalten har (skr. 18/1 1949) överlämnat en av Karlsson gjord framställning om ersättning av statsmedel i anledning av den yrkes-sjukdom han ådragit sig.

Riksförsäkringsanstalten anser Karlssons yrkessjukdom yppad i samband med röntgenfotografering i februari 1946. Anstalten finner vidare, att Karlsson icke efter 1934 varit sysselsatt i arbete där fara för silikos föreligger. Då han sålunda icke varit sysselsatt i farligt arbete inom 10 år innan sjukdomen yppats, kan ersättning icke tillerkännas honom enligt gällande lag.

Genom riksförsäkringsanstaltens försorg har Karlsson blivit undersökt av docenten T. Bruce, som uttalat, att Karlsson led av silikos stadium (II—) III jämte hypertoni. Hans förmåga att utföra kroppsarbete var nedsatt till ca 50 %. Den av silikosen orsakade nedsättningen av arbetsförmågan uppskattades till 33 $\frac{1}{3}$ %.

Beträffande Karlssons ekonomiska ställning har anstalten inhämtat, att han vid tidpunkten för sjukdomens yppande i februari 1946 var anställd som sovringsarbetare med normal dagsförtjänst. Sedan augusti 1948 har han varit sysselsatt med jordschaktnings- och diversearbete med en arbetsförtjänst, som med omkring $\frac{1}{4}$ understiger en fullgod arbetares. Hans arbetsinkomster ha under åren 1946 och 1947 uppgått till 2 748 och 3 491 kronor för 233 och 254 arbetsdagar samt under januari—oktober månader 1948 till 3 634 kronor för 227 arbetsdagar. Under övrig tid har han varit frånvarande på grund av semester, sjukdom och permission på egen begäran för skötsel av ett honom tillhörigt jordbruk. Karlssons hustru, som är född år 1900, har icke förvärsarbete. Makarna ha en gift dotter. Karlsson äger en till 10 500 kronor taxerad jordbruksfastighet, varå vilar en skuld å 4 500 kronor, och har banktillgodohavanden uppgående till 1 000 kronor. Några skulder i övrigt har han icke.

För egen del anför riksförsäkringsanstalten, att, ehuru Karlssons ekonomiska ställning alltjämt får anses förhållandevis god, anstalten — i likhet med vad som tidigare förekommit — anser sig kunna tillstyrka, att Karlsson i anledning av sin yrkessjukdom beredes ersättning av statsmedel. Sådan ersättning synes dock icke böra ifrågakomma för tid före den 5 oktober 1948, vilken dag hans nu förevarande ansökan inkom till anstalten.

Vidare anför riksförsäkringsanstalten bl. a. följande.

För tiden fr. o. m. den 5 oktober 1948 skulle riksförsäkringsanstalten, därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig och försäkring varit gällande i anstalten, ha tillerkänt Karlsson livränta med 650 kronor för år räknat att utgå t. o. m. den 4 oktober 1950 — dock med avdrag för dagarna 11—13 november 1948, vilka åtgått för specialistundersökning och för vilka sjukpenning utgivits med belopp överstigande beloppet av å samma tidsperiod

belöpande livränta. Därvid skulle sjukdomen, med hänsyn till bl. a. Karlssons förvärvsförmåga sådan den kommit till uttryck i hans arbetsförtjänst, ha uppskattats under ovan angivna tid medföra nedsättning av arbetsförmågan med 25 % och Karlssons arbetsförtjänst under ett år, räknat tillbaka från dagen för sjukdomens yppande, jämlikt vid tiden för yppandet gällande bestämmelser ha beräknats till 3 900 kronor. Frågan om ersättning åt Karlsson efter den 4 oktober 1950 skulle ha prövats med hänsyn till hans dåvarande arbetsförmåga och av sjukdomen orsakade tillstånd.

Försäkringsrådet har av arbetarskyddsstyrelsen inhämtat, att Karlsson icke efter 1934 varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där fara för silikos förelegat. I likhet med riksförsäkringsanstalten anser rådet, att ersättning av statsmedel bör utgå jämlikt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen. Med stöd av utlåtande från rådets medicinskt sakkunnige, docenten A. Westergren, finner försäkringsrådet dock att invaliditetsgraden vid utgivande av livränta till Karlsson för tiden 5 oktober 1948—4 oktober 1950 bör beräknas till 33 $\frac{1}{3}$ %.

Försäkringsrådet Geijer var av skiljaktig mening samt anförde:

I anslutning till tidigare avgivna reservationer anser jag för min del, att därest ersättning till silikossjuka personer, vilka icke äro berättigade till ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen, finnes böra utgå av allmänna medel, denna fråga lämpligen bör lösas genom en allmän författning i ämnet. Härigenom skulle två fördelar nås. Dels skulle dessa ersättningar komma att utgå efter enhetliga normer. Dels skulle ersättningarna verkligen kunna komma alla dem till del, vilka äro till ersättning berättigade.

I denna författning finge då statsmakterna tillfälle att i större sammanhang taga ståndpunkt till frågan, huruvida understöd av statsmedel till sjuka personer bör utgå utan behovsprövning.

Så länge någon dylik allmän författning i ämnet icke finnes, anser jag alltjämt, att det bör uppställas såsom ett oeftergivligt villkor för ersättnings utfående att vederbörande sökande befinner sig i sådan ekonomisk situation, att han måste anses vara i behov av understöd.

Då Karlsson icke f. n. befinner sig i dylik ekonomisk situation, anser jag hans förevarande framställning icke kunna tillstyrkas.

2. Ersättning till Anna Kjellin.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Den 14 mars 1948 avled f. gruvarbetaren *August Gunnar Kjellin*, född 1883, enligt dödsattesten på grund av lungtuberkulos med silikos. Kjellin hade under åren 1920—1945 varit anställd hos Guldsmedshytte aktiebolag först som lastare och borrhare men efter olycksfall 1925 (brott å högra underbenet) som nattvakt. Arbetsgivarnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag förklarade i beslut den 11 augusti 1948, att Kjellin icke efter ikraftträdandet den 1 januari 1931 av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar i vad den avsåg sjukdomen stendammslunga varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där fara förelegat för ifrågavarande sjukdom. På grund härav fann bolaget, att ersättning enligt nämnda lag icke kunde utgivas.

Föreliggande framställning och utlåtanden över densamma.

Den avlidnes änka Anna Kjellin har (skr. 22/9 1948) hos Kungl. Maj:tt anhållit om ersättning av statsmedel i anledning av den yrkessjukdom hennes avlidne make ådragit sig.

Över framställningen ha yttranden avgivits av riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet.

Riksförsäkringsanstalten upplyser, att Kjellin den 4 juni 1941 avbröt sitt arbete som nattvakt på grund av svår andfåddhet och matthet. Enligt ett till pensionsstyrelsen ingivet, i september 1946 utfärdat läkarutlåtande voro dessa besvär föranledda av hjärtsjukdom. Först den 10 januari 1947 togos röntgenbilder av Kjellins lungor. Han intogs å tuberkulossjukstugan i Lindesberg samma dag och kvarlåg där till sin död. På begäran av anstalten ha röntgenbilderna granskats av docenten G. Jönsson, vilken uttalat, att det är omöjligt att säkert fastställa förekomsten av silikos, men att man i detta fall måste räkna med möjligheten av silikos, som kan ha nått stadium II—III. Anstalten har vidare inhämtat yttrande av docenten T. Bruce, som förklarar, att åtminstone måttligt uttalad silikos jämte tuberkulos förelegat samt att hela sjukdomskomplexet enligt hans mening borde godtagas som yrkessjukdom. Sjukdomen torde få anses yppad den 10 januari 1947.

Av riksförsäkringsanstaltens utredning framgår, att Anna Kjellin, som är född 1892, lider av lungspettstuberkulos och kronisk bronkit. Hon har icke någon arbetsinkomst samt åtnjuter folkpension. Hon bebor en egen mindre fastighet, å vilken vilar en skuld motsvarande taxeringsvärdet.

För egen del anför anstalten därefter följande.

Under året närmast före yppandet av sjukdomen, d. v. s. tiden 10 januari 1946—9 januari 1947, har Kjellin varit oförmögen till arbete och sålunda icke haft någon arbetsinkomst. Hans årliga arbetsförtjänst skulle enligt dåvarande lydelse av 9 § olycksfallsförsäkringslagen ha beräknats till däri angivet minimibelopp, 450 kronor, och livränta till änkan skulle följaktligen, om yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig, ha utgivits med en fjärdedel därav eller med 112 kronor 50 öre för år räknat. Ifrågavarande minimibelopp har emellertid efter lagändring, som trätt i kraft den 1 januari 1949, höjts till 900 kronor, varjämte änkas livränta bestämts till en tredjedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Anstalten tillstyrker, att åtgärd vidtages för att bereda ersättning av statsmedel åt änkan Kjellin. Vid det förhållandet att en livränta å 112 kronor 50 öre torde få anses utgöra ett alltför ringa bidrag till hennes försörjning, föreslår anstalten, att livränta beredes henne med ett belopp av 300 kronor för år, räknat fr. o. m. den 15 mars 1948.

Försäkringsrådet har inhämtat yttrande från sin medicinskt sakkunnige, docenten A. Westergren. Enligt denne är det ytterst osäkert om silikos förelegat, men då farligt arbete förekommit — om ock i ringa omfattning — och röntgenbilden ansetts förenlig med silikosinslag i den avlidnes lungtuberkulos behöver yrkessjukdom ej avvisas. Försäkringsrådet anser i likhet med riksförsäkringsanstalten, att åtgärder böra vidtagas för beredande av ersätt-

ning av statsmedel åt sökanden. Då ersättning till henne ej bör vara förmånligare än om yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig, anser sig rådet däremot icke kunna biträda, att ersättning beredes sökanden med det av anstalten föreslagna beloppet.

3. Ersättning till Gerhard Blomér.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Gerhard Blomér, Björkås, som är född 1885, har varit anställd som gruvarbetare från 1902, därav sedan 1914 hos Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund. Den 30 mars 1948 inkom till Arbetsgivarnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag läkarintyg, som utvisade, att Blomér ådragit sig silikos. Han finge betraktas såsom varaktigt arbetsoförmögen. Vid olika undersökningstillfällen tagna röntgenbilder granskades på försäkringsbolagets begäran av docenten G. Jönsson, som uttalade, att de visade processer av tuberkulös natur i båda lungorna. Sannolikt förelåg en kombination av silikos och tuberkulos. Silikosen, som enligt Jönsson högst nått stadium II, kunde tidigast påvisas på en 1939 tagen röntgenbild.

Enligt försäkringsbolagets utredning arbetade Blomér som borrhare, ortdrivare och skivbrytare i järnmalmsgruva under åren 1902—1928, som skrädare i lave under åren 1929—1930 och som vägare i gruva under åren 1931—1947.

Den 12 juni 1948 förklarade försäkringsbolaget, att ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen icke kunde tillerkännas Blomér, när han icke efter 1931 års ingång varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där arbetarna voro utsatta för inverkan av den art, som framkallar silikos.

Över beslutet anförde Blomér besvär hos försäkringsrådet och gjorde därvid gällande, att han under tiden 1940—1947 sysselsatts i arbete, där fara för silikos förelegat.

Arbetarskyddsstyrelsen, som avgav yttrande till försäkringsrådet, fann det knappast sannolikt, att Blomér efter ingången av 1931 kunde ha varit utsatt för risken att ådraga sig silikos. Försäkringsrådet fastställde det överklagade beslutet.

Föreliggande framställning och utlåtanden över densamma.

Riksförsäkringsanstalten har (skr. 18/6 1949) överlämnat en av Blomér gjord framställning om ersättning av statsmedel på grund av yrkessjukdomen.

Blomér har undersökts av docenten T. Bruce. I utlåtandet anförde Bruce, att Blomér varit sysselsatt i silikosfarlig verksamhet under åren 1902—1928 samt att han sedan sistnämnda år lidit av kronisk bronkit av astmatisk typ. Vid de sedan 1939 företagna röntgenundersökningarna hade Blomér företett lungförändringar, där misstanken på silikos varit så framträdande, att yrkessjukdom ansetts yppad. Silikosens utvecklingsgrad ansåg Bruce numera motsvara stadium II. Blomér var på grund av sina lungsjukdomar oförmögen till arbete och yrkessjukdomens andel i arbetsoförmågan uppskattades av Bruce till 50 %.

Om Blomér's ekonomiska förhållanden har anstalten inhämtat, att han sedan 1948 uppbär pension från arbetsgivare med 600 kronor om året jämte tillägg därå med f. n. 25,7 %. Fr. o. m. den 1 juli 1949 uppgår Blomér's folkpension (invalidpension) till 810 kronor per år samt hustrutillägget till hans maka, född 1889, till 610 kronor. Härutöver ha makarna tillerkänts bostadstillägg med vardera 132 kronor per år. Blomér äger en fastighet taxerad till 6 000 kronor samt har skulder å ca 7 000 kronor.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker med hänsyn till föreliggande omständigheter, att Blomér tillerkännes ersättning i huvudsak enligt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Härom anför anstalten vidare:

Därest yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig i förevarande fall och försäkring varit gällande i riksförsäkringsanstalten, skulle anstalten ha tillerkänt Blomér — förutom ersättning för erforderlig läkarvård o. d. — livränta att utgå tills vidare fr. o. m. den 7 november 1947 eller dagen efter den, då han slutade sitt arbete, t. o. m. den 6 november 1951 med 1 000 kronor för år med undantag för de tider, då han på grund av sin sjukdom eller läkarundersökning varit intagen på sjukvårdsanstalt. För dessa tider skulle sjukpenning ha utgått med 5 kronor 50 öre för dag. Vid livräntans bestämmande skulle yrkessjukdomen beräknats ha medfört nedsättning av arbetsförmågan med 50 %. Då Blomér's arbetsförtjänst under ett år räknat tillbaka från den dag, då sjukdomen får anses yppad, eller den 12 april 1939, överstigit 3 000 kronor, skulle hans årliga arbetsförtjänst jämlikt vid tiden för yppandet gällande bestämmelser ha bestämts till sistnämnda belopp. Å livräntan skulle jämlikt därom gällande särskilda föreskrifter ha utgått dyrtidstillägg med 20 %. Efter utgången av den tid, för vilken livränta sålunda hade tillerkänts Blomér, skulle anstalten till prövning ha upptagit frågan om fortsatt ersättning till honom.

Försäkringsrådet, vars medicinskt sakkunnige, docenten A. Westergren, beräknat att silikosen ej nedsatt Blomér's arbetsförmåga mer än 50 %, tillstyrker likaledes, att Blomér fr. o. m. den 7 november 1947 erhåller ersättning av statsmedel enligt grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

4. Ersättning till Gustaf Wigert.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Gustaf Wigert, Sörvik, som är född 1884, har sedan 1902 varit sysselsatt med sten- och gruvarbeten, därav med nödhjälpsarbete under åren 1931—1937 och hos Grufaktiebolaget Lekomberg med diverse arbeten ovan jord sedan den 22 februari 1937. Den 10 mars 1947 inkom till riksförsäkringsanstalten läkarintyg utvisande att Wigert ådragit sig silikos. Av intyget framgick vidare, att han sedan 1931 vid olika tillfällen sökt läkare för besvär från andningsorganen. Under 1947 vårdades Wigert därefter å sanatorium, varvid konstaterades att han led av silikos i stadium II under det att tuberkulos ej ansågs föreligga.

Av riksförsäkringsanstalten verkställd utredning rörande Wigert's arbetsförhållanden sedan 1937 utvisade, att han icke under denna tid varit sysselsatt i farligt arbete. De röntgenbilder av hans lungor, som tagits sedan den 25 februari 1947, granskades på anstaltens begäran av docenten G. Jönsson.

Denne fann det sannolikt, att silikos förelåg. Till anstalten sedermera inkomna åren 1930 och 1931 tagna röntgenbilder voro tekniskt otillfredsställande och kunde enligt utlåtande av docenten T. Bruce ej ligga till grund för ställande av silikosdiagnos.

Genom beslut den 14 oktober 1947 förklarade riksförsäkringsanstalten, att enär anstalten i förevarande fall funnit, att yrkessjukdomen stendammslunga yppats hos Wigert den 25 februari 1947 men att han icke inom tio år före sistnämnda dag varit sysselsatt i farligt arbete, någon ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen icke kunde tillerkännas honom.

Över riksförsäkringsanstaltens beslut anförde Wigert besvär hos försäkringsrådet. Detta införskaffade avskrift av den journal som förts rörande Wigert under tiden 1 november—8 december 1930, då han vårdats å sjukhus under diagnos akut bronkit och hiluskörtelinflammation.

Sedan försäkringsrådet inhämtat yttrande av sin sakkunnige läkare, docenten A. Westergren, förklarade rådet den 25 maj 1949, att yrkessjukdom, som uteslutande eller till övervägande del framkallats genom inverkan av stendamm, förelåg hos klaganden. Denna sjukdom måste anses yppad före den 1 januari 1931. Då emellertid yrkessjukdomsförsäkringslagen icke ägde tillämpning i fråga om sådan av stendamm framkallad sjukdom, som yppats före nämnda dag, fann rådet de anförda besvären icke föranleda någon rådets åtgärd.

Föreliggande framställning och utlåtanden över densamma.

Riksförsäkringsanstalten har (skr. 27/9 1949) överlämnat två av Wigert gjorda framställningar om ersättning av statsmedel i anledning av yrkessjukdomen.

Med anledning av framställningarna har Wigert genom anstaltens försorg undersökts av docenten T. Bruce, vilken uttalade, att de som silikos uppfattade förändringarna icke föranledde någon starkare nedsättning av arbetsförmågan. Med hänsyn till den tuberkulosmisstanke, som förelegat, fann Bruce det motiverat att tillerkänna Wigert hel sjukpenning under ett år från insjuknandet i februari 1947. Därefter borde ersättningen successivt minska till $\frac{3}{4}$ sjukpenning under ett halvt år och sedan till $\frac{1}{2}$ sjukpenning. Även med hänsyn till tuberkulosmisstanken ansåg Bruce den av yrkessjukdomen orsakade nedsättningen av arbetsförmågan f. n. icke överstiga $33\frac{1}{3}$ %.

Om Wigerts ekonomiska förhållanden har anstalten inhämtat, att han erhåller pension från gruvbolaget med 11 kronor 53 öre i månaden. Vidare uppbär Wigert i folkpension (invalidpension) numera 900 kronor per år och hans maka hustrutillägg med 700 kronor per år. Från sjukkassa har Wigert under tiden 25 februari 1947—25 februari 1949 erhållit sjukpenning med 2 kronor för dag. Hustrun, som är 63 år, sköter hemmet med hjälp av en vuxen dotter. Wigert äger en fastighet med ett taxeringsvärde av 3 500 kronor.

Med hänsyn till omständigheterna tillstyrker riksförsäkringsanstalten, att Wigert fr. o. m. den 25 februari 1947, vilken dag han avbröt arbetet, tiller-

kännes ersättning i huvudsak jämlikt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. I fråga om ersättningens storlek anför anstalten:

Om yrkessjukdomsförsäkringslagen varit tillämplig, skulle anstalten fr. o. m. den 25 februari 1947, då Wigert avbröt sitt arbete, ha tillerkänt honom hel sjukpenning med 3 kronor 50 öre för dag t. o. m. den 24 februari 1948, tre fjärdedels sjukpenning med 2 kronor 63 öre för dag för tiden 25 februari—24 augusti 1948 och halv sjukpenning med 1 krona 75 öre för dag för tiden 25 augusti 1948—7 augusti 1949, hel sjukpenning med 3 kronor 50 öre för dag för tiden 8—11 augusti 1949, då Wigert varit intagen å Söderby sjukhus, och livränta med 400 kronor för år tills vidare för tiden 12 augusti 1949—11 augusti 1951. Vid livräntans bestämmande har yrkessjukdomen beräknats medföra nedsättning av arbetsförmågan med $33\frac{1}{3}$ %. Wigerts arbetsförtjänst under ett år räknat tillbaka från dagen för första röntgenundersökningen den 5 november 1930, då sjukdomen får anses yppad, har härvid skäligen beräknats till 1 800 kronor. Å livräntan skulle jämlikt därom gällande särskilda föreskrifter ha utgått dyrtidstillägg med 20 %. Efter utgången av den tid, för vilken livränta sålunda hade tillerkänts Wigert, skulle anstalten till prövning ha upptagit frågan om fortsatt ersättning till honom.

För det fall att Kungl. Maj:t skulle finna skäl tala för att den årliga arbetsförtjänst, som skall läggas till grund för sjukpenningen och livräntan, med frångående av lagens stadganden bestämmas med hänsyn tagen till den avsevärda skillnaden mellan Wigerts arbetsinkomst vid tiden för sjukdomens yppande och vid tiden för arbetsavbrottet — Wigerts kontanta inkomst utgjorde för år 1929 (på grund av arbetslöshet och sjukdom var inkomsten ovanligt låg 1930) 1 805 kronor samt för år 1946 3 665 kronor — nämner riks-försäkringsanstalten, att den högsta årliga arbetsförtjänst, som får tagas i beräkning vid bestämmandet av livränta enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen, vid tiden för sjukdomens yppande utgjorde 3 000 kronor och vid tiden för arbetsavbrottet 4 800 kronor. Enligt det sistnämnda alternativet skulle den årliga arbetsförtjänsten ha beräknats till 3 670 kronor.

Försäkringsrådet har i nu förevarande ärende inhämtat utlåtande av docenten A. Westergren, enligt vilken silikosdiagnosen var mycket tveklaktig men dock knappast borde helt avvisas. Den föreslagna livräntesatsen ansåg Westergren med hänsyn till det goda allmäntillståndet hög, även om silikosdiagnosen fullt godtogs. Försäkringsrådet instämde i riks-försäkringsanstaltens yttrande. Med anledning av vad anstalten anfört angående beräkningen av den årliga arbetsförtjänsten erinrade rådet om socialvårdskommitténs i februari 1949 överlämnade förslag till förordning om tillägg av statsmedel åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete m. m.

5. Ersättning till Gustav Emanuel Lindberg.

Ersättningsfrågans tidigare behandling.

Gustav Emanuel Lindberg, Söderfors, som är född 1888, har sedan 1902 varit anställd såsom gjuteriarbetare vid Söderfors bruk, tillhörigt Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag. Den 14 maj 1940 inkom till Arbetsgivar-

nes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag anmälan och läkarintyg om att Lindberg ådragit sig silikos. I intyget uppgavs, att Lindbergs förmåga att utföra kroppsarbete åtminstone sedan hösten 1937 varit i högre grad nedsatt.

Enligt försäkringsbolagets utredning var Lindberg under tiden 1902—1924 sysselsatt som formare i stålgjuteri och därefter som motorvagnsförare t. o. m. år 1939. I januari 1940 anställdes han som maskinist vid kraftstation. I de båda sistnämnda sysselsättningarna arbetade Lindberg enligt arbetsgivarens mening icke under sådana förhållanden, som medförde risk för uppkomsten av silikos.

Genom beslut den 25 juni 1940 förklarade försäkringsbolaget, att, då Lindberg icke efter yrkessjukdomsförsäkringslagens ikraftträdande varit sysselsatt i farligt arbete, någon ersättning enligt berörda lag icke kunde tillerkännas honom.

Den 25 februari 1949 inkom till försäkringsbolaget ny anmälan jämte läkarintyg. Av intyget framgick, att Lindberg, som led av alltmer tilltagande andfåddhet även vid måttligt ansträngande arbete, sedan 1942 regelbundet undersökts å centraldispensären i Uppsala samt att han under tiden 4 december 1948—17 januari 1949 vårdats å centralsanatoriet i Uppsala för en vänstersidig spontanpneumothorax. Sedan Lindberg hämtat sig efter det aktuella sjukdomstillståndet, skulle han möjligen kunna fortsätta sitt arbete såsom elektromaskinist. Han kunde dock ej utföra tyngre sysslor på grund av andnöd och måste anses arbetsoförmögen under ytterligare 3 månader.

Försäkringsbolaget meddelade den 28 februari 1949, under hänvisning till sitt tidigare beslut, att någon ersättning alltså icke kunde tillerkännas Lindberg. Häröver ha besvär icke anförts.

Föreliggande framställning och utlåtanden över densamma.

Riksförsäkringsanstalten har (skr. 4/10 1949) överlämnat en av Lindberg gjord framställning om ersättning av statsmedel i anledning av yrkessjukdomen.

Med anledning av denna ansökan har riksförsäkringsanstalten för prövning av frågan när yrkessjukdomen skall anses yppad införskaffat samtliga utlåtanden och röntgenbilder av Lindbergs lungor. Docenten T. Bruce, med vilken anstalten samrätt, har uttalat, att det nära nog med vissnet kan sägas, att de i röntgenutlåtande den 22 oktober 1923 beskrivna förändringarna åtminstone delvis utgjordes av silikos.

Riksförsäkringsanstalten har anført, att då Lindbergs yrkessjukdom får anses yppad redan den 22 oktober 1923, är sålunda yrkessjukdomsförsäkringslagen även av denna anledning icke tillämplig på honom.

Lindberg har vidare genom riksförsäkringsanstaltens försorg undersökts av Bruce, som ansåg, att Lindberg företedde bilden av en avancerad silikos, stadium III. Yrkessjukdomen och dess följder utgjorde enligt Bruce i och för sig full förklaring till Lindbergs fullständiga oförmåga att utföra kroppsarbete.

Rörande Lindbergs ekonomiska förhållanden har riksförsäkringsanstalten anfört i huvudsak följande.

Lindberg, som efter den 3 september 1948 icke återgått i arbete, har av sjuk-kassa uppburit sjukpenning sedan den 4 i samma månad med 6 kronor för dag t. o. m. den 21 november 1948. Efter sistnämnda dag utgår sjukpenningen med 5 kronor för dag dock längst t. o. m. den 23 augusti 1950. Därjämte åtnjuter Lindberg av sin förre arbetsgivare tills vidare fri bostad samt mjölk och ved till nedsatt pris, vilka förmåner å orten värderas till ca 185 kronor för år. Sedan den 1 mars 1949 uppbär Lindberg folkpension (invalidpension) med 510 kronor för år och hans maka hustrutillägg med 310 kronor för år. Lindberg har ett kapital å ca 1 000 kronor. Hustrun, som är 60 år gammal, sköter hemmet.

Riksförsäkringsanstalten tillstyrker med hänsyn till omständigheterna, att Lindberg tillerkännes ersättning i huvudsak enligt grunderna för yrkessjukdomsförsäkringslagen. Om storleken av den sålunda beräknade ersättningen anför anstalten.

För tiden fr. o. m. den 4 september 1948, då Lindberg avbröt sitt arbete, skulle riksförsäkringsanstalten ha tillerkänt honom — förutom ersättning för erforderlig läkarvård o. d. — sjukpenning med 4 kronor 50 öre för dag t. o. m. den 19 juli 1949 och livränta tills vidare för tiden 20 juli 1949—19 juli 1951 med 1 600 kronor för år. Vid sjukpenningens och livräntans bestämmande har yrkessjukdomen beräknats medföra förlust av arbetsförmågan och Lindbergs arbetsförtjänst under ett år, räknat tillbaka från sjukdomens yppande den 22 oktober 1923, skäligen beräknats till 2 400 kronor. Å livräntan skulle jämlikt därom gällande särskilda föreskrifter ha utgått dyrtidstillägg med 20 %. Efter utgången av den tid, för vilken livränta sålunda hade tillerkänts Lindberg, skulle anstalten till prövning upptagit frågan om fortsatt ersättning till honom.

För det fall att Kungl. Maj:t skulle finna skäl tala för att den årliga arbetsförtjänst, som skall läggas till grund för sjukpenningen och livräntan, med frångående av yrkessjukdomsförsäkringslagens stadganden bestämmas med hänsyn tagen till den avsevärda skillnaden mellan Lindbergs arbetsinkomst vid tiden för sjukdomens yppande och vid tiden för arbetsavbrottet — Lindbergs inkomst utgjorde för år 1947 5 107 kronor — nämner riksförsäkringsanstalten, att den högsta årliga arbetsförtjänst, som får tagas i beräkning vid bestämmande av livränta, vid tiden för lagens ikraftträdande utgjorde 3 000 kronor och vid tiden för arbetsavbrottet 4 800 kronor.

Försäkringsrådet, som hört sin medicinskt sakkunnige, docenten A. Westergren, instämmer i riksförsäkringsanstaltens utlåtande i ärendet. Med anledning av vad anstalten anfört angående beräkningen av den årliga arbetsförtjänsten erinrar rådet om socialvårdskommitténs i februari 1949 överlämnade förslag till förordning om tillägg av statsmedel åt vissa ersättningsstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

6. Ersättning till Ingrid Ohlsson.

Enligt 7 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete utgår, då olycksfall medfört en arbetares död, förutom begravningshjälp livräntor till vissa efter-

levande. När äktenskapet slutits före olycksfallet utgår sålunda till den avlidnes änka, så länge hon lever ogift, livränta å ett årligt belopp motsvarande en tredjedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Den 6 juli 1949 avled montören *Fred Allan Ohlsson* till följd av ett den 27 juni 1949 inträffat olycksfall. Livränta kunde icke tillerkännas den avlidnes änka *Ingrid Ohlsson*, enär äktenskapet ingåtts först efter olycksfallet.

Ingrid Ohlsson har därefter hos Kungl. Maj:t gjort framställning om livränta av statsmedel. Lysning till äktenskap mellan makarna hade avkunnats den 26 juni 1949 och vigseln utsatts till den 23 juli, men i anledning av olycksfallet hade vigseln i stället förrättats den 30 juni. Av handlingarna framgår vidare, att den avlidne var fader till det barn, som sökanden väntade. *Ingrid Ohlsson* ville därutöver som ömmande omständighet anföra, att såväl hon som hennes avlidne make saknade föräldrar.

Över framställningen ha yttranden avgivits av riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet.

Riksförsäkringsanstalten har bl. a. upplyst, att anstalten, sedan barnet blivit fött, kommer att jämlikt olycksfallsförsäkringslagen tillerkänna det livränta med 1 200 kronor för år räknat. Om äktenskapet ingåtts före olycksfallet, skulle sökanden ha tillerkänts en årlig livränta att utgå fr. o. m. dagen efter dödsfallet, så länge hon levde ogift, med 2 400 kronor för år räknat. Då enligt anstaltens förmenande skäl tala för att sökandens framställning vinner beaktande, tillstyrker anstalten, att åtgärder vidtagas för att bereda henne ersättning jämlikt grunderna i olycksfallsförsäkringslagen.

Försäkringsrådets (majoriteten) utlåtande var i huvudsak av följande lydelse.

Vad beträffar frågan om livränta åt sökanden av statsmedel får försäkringsrådet erinra om tre likartade fall, då riksdagen efter proposition beviljat dylik ersättning, nämligen prop. 1944:224, p. 6:o samt 1949:40, p. 8:o och 9:o. De två förstnämnda fallen avsågo ersättning efter arbetare, som avlidit till följd av olycksfall i arbete i statens tjänst. Såsom skäl för utgivande av ersättning i dessa tre ärenden har åberopats bl. a., att sökandens arbetsförmåga vore betydligt nedsatt eller att sökanden av annan anledning vore i behov av ekonomiskt stöd.

I nu förevarande ärende ha omständigheter av sådan natur icke åberopats och föreligger ej utredning om sökandens ekonomiska förhållanden. Med hänsyn härtill anser sig försäkringsrådet icke i ärendets föreliggande skick kunna tillstyrka bifall till ansöknings.

Minoriteten (3 försäkringsråd och 2 andra ledamöter) instämde i riks försäkringsanstaltens utlåtande.

Departementschefen.

Inledningsvis torde jag få erinra, att riksdagen under senare år medgivit ersättning av statsmedel till ett antal av silikos drabbade personer, vilka av olika skäl icke kunnat tillerkännas ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagens bestämmelser. Jag bortser i detta sammanhang från de fall då ersättningsanspråk ansetts förfallet på grund av reglerna om tioårspreskription.

Bland övriga fall ha vissa avsett personer, som icke efter ingången av år 1931, då bestämmelserna om ersättning för silikos trädde i kraft, varit sysselsatta i arbete där fara för sjukdomen förelegat och på denna grund ej kunnat erhålla ersättning (bl. a. prop. 1945: 173, p. 3—4, 1946: 83, p. 3—6, 1947: 47, p. 2—3, 1948: 62, p. 6 samt 1948: 256, p. 3). I vissa av dessa fall har också tiden mellan det farliga arbetets upphörande och sjukdomens yppande överstigit 10 år, i vilket fall ersättning ej heller kan utgå enligt lagen. I ett fall (prop. 1939: 121, p. 3) har sjukdomen ansetts yppad före silikosbestämmelsernas ikraftträdande den 1 januari 1931 och ersättning på denna grund ej kunnat utgå i vanlig ordning.

De i det föregående under punkterna 1—5 återgivna framställningarna avse likartade fall. I det under 1 behandlade ärendet (ersättning till Johannes Karlsson) har sökanden icke efter 1934 sysselsatts i silikosfarligt arbete. Då yrkessjukdomen icke ansetts yppad förrän 1946, har sökanden icke varit sysselsatt i farligt arbete inom 10 år före yppandet. I de under 2 och 3 behandlade ärendena (ersättning till Anna Kjellin och Gerhard Blomér) har den av silikos drabbade icke varit sysselsatt i farligt arbete efter ingången av 1931. I ärendena 4 och 5 (ersättning till Gustaf Wigert och Gustav Emanuel Lindberg) är fråga om fall där det numera upplysts, att silikos måste anses yppad före nämnda tidpunkt. Lindberg har ej heller varit sysselsatt i silikosfarligt arbete efter denna tidpunkt. I samtliga dessa fall föreligga enligt min uppfattning sådana omständigheter, att starka billighetsskäl måste anses tala för att ersättning av statsmedel beviljas. Ersättning bör utgå till Karlsson fr. o. m. den 5 oktober 1948 eller den dag då hans ansökan inkom till riks försäkringsanstalten, till Anna Kjellin fr. o. m. den 15 mars 1948 eller dagen efter hennes makes död samt till envar av Blomér, Wigert och Lindberg fr. o. m. den av riks försäkringsanstalten angivna dag, då hans arbete upphörde.

I detta sammanhang torde jag få anföra följande. En reservant inom försäkringsrådet har i anledning av det under 1 behandlade ärendet uttalat, att om ersättning till silikossjuka personer, som icke äro berättigade till ersättning enligt lagen, finnes böra utgå av allmänna medel, denna fråga lämpligen bör lösas genom en allmän författning i ämnet. Sedan riksdagen numera medgivit, att ersättning av statsmedel må utgå i ett icke obetydligt antal silikosfall, där ersättning enligt lagen icke kunnat medges, tala otvivelaktigt vissa skäl för en mera generell reglering av dessa ersättningsfrågor. En sådan reglering har genom beslut av 1949 års riksdag tillkommit i fråga om de fall då ersättningsanspråk förfallit på grund av bestämmelserna om tioårsprekription. Det synes emellertid önskvärt, att frågan om en mera vidsträckt reglering får anstå intill dess att socialvårdskommittén framlagt förslag till ny lagstiftning på ifrågavarande område.

I tre av ärendena har ifrågasatts, att ersättning skall utgå med viss avvikelse från grunderna i yrkessjukdomsförsäkringslagen.

I det under 2 behandlade ärendet har riks försäkringsanstalten sålunda föreslagit, att livränta till den av yrkessjukdomen drabbades änka, Anna Kjellin,

skall utgå jämlikt nu gällande regler med 300 kronor för år i stället för med 112 kronor 50 öre, vilket belopp skulle utgå i enlighet med de vid tiden för sjukdomens yppande gällande bestämmelserna. Detta förslag har avstyrkts av försäkringsrådet. Med hänsyn till vad som upplysts rörande Anna Kjellins hälsotillstånd och ekonomiska förhållanden ansluter jag mig till det av riksförsäkringsanstalten framlagda förslaget och förordar alltså, att livräntan bestämmas till 300 kronor för år.

Livränta och annan ersättning till den som drabbats av silikos skall beräknas på grundval av hans arbetsinkomst under året närmast före yppandet. Riksförsäkringsanstalten har emellertid beträffande Wigert och Lindberg (p. 4 och 5) berört den avsevärda skillnaden mellan deras arbetsinkomster vid tiden för sjukdomens yppande och vid arbetsavbrottet. Försäkringsrådet har i denna del hänvisat till socialvårdskommitténs förslag om särskilda tillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare. Kungl. Maj:t har den 3 februari 1950 beslutat förelägga riksdagen förslag på grundval av socialvårdskommitténs betänkande i ämnet. Om sådana tillägg beräknas å de livräntor, som kunna komma att tillerkännas Wigert och Lindberg med utgångspunkt från deras arbetsinkomster när sjukdomen yppades, medför detta emellertid ett avsevärt ogynnsammare resultat, än om livräntorna beräknas å arbetsinkomsterna vid den tidpunkt då sökandena nödgades avbryta arbetet. Billighetsskäl synas tala för att ersättningarna här bestämmas på grundval av arbetsinkomsten under året före arbetsavbrottet. Jag vill hänvisa till att ett liknande fall behandlades i propositionen 1947: 47, p. 4.

Från här föreslagna ersättningar torde i enlighet med förslag från riksförsäkringsanstalten böra avdragas belopp, som under berörda tid svara mot dels vad från erkänd sjukförsäkring utgivits eller kan komma att utgivas till följd av ifrågavarande yrkessjukdom, dels ock den minskning i folkpensionsförmåner, som skulle ha inträtt därest ersättning tidigare utgått.

Vad härefter angår det under punkt 6 återgivna ärendet (ersättning till Ingrid Ohlsson) synas även i detta fall billighetsskäl tala för bifall till framställningen. Jag tillstyrker därför, att Ingrid Ohlsson tillerkännes livränta av statsmedel med 2 400 kronor för år att utgå fr. o. m. den 7 juli 1949 så länge hon lever ogift.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att av det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. må utbetalas

1) i anledning av den yrkessjukdom, som Johannes Karlsson ådragit sig, för tiden fr. o. m. den 5 oktober 1948, ersättning med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å sjukdomsfallet;

2) till Anna Kjellin i anledning av den yrkessjukdom, som hennes avlidne man August Gunnar Kjellin ådragit sig, så länge hon lever ogift, en livränta å 300 kronor för år, räknat fr. o. m. den 15 mars 1948;

3) i anledning av den yrkessjukdom, som Gerhard Blomér ådragit sig, för tiden fr. o. m. den 7 november 1947, ersättning med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å sjukdomsfallet;

4) i anledning av den yrkessjukdom, som Gustaf Wigert ådragit sig, för tiden fr. o. m. den 25 februari 1947, ersättning med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å sjukdomsfallet och Wigerts årliga arbetsförtjänst därvid beräknats till 3 670 kronor;

5) i anledning av den yrkessjukdom, som Gustav Emanuel Lindberg ådragit sig, för tiden fr. o. m. den 4 september 1948, ersättning med belopp, som skulle hava utgått, därest lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar varit tillämplig å sjukdomsfallet och Lindbergs årliga arbetsförtjänst därvid beräknats till 4 800 kronor;

6) till Ingrid Ohlsson i anledning av det olycksfall, som hennes avlidne man Fred Allan Ohlsson ådragit sig, så länge hon lever ogift, en livränta å 2 400 kronor för år, räknat fr. o. m. den 7 juli 1949.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bengt Augustinsson.